

Özgüvenin Belirleyicileri: Özel Yetenek Sınavıyla Üniversiteye Kabul Edilen Öğrenciler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz

Determinants Of Self-Confidence: A Comparative Analysis Of Students Admitted To University Through Special Talent Examinations

Özlem Ekizoğlu^{1*} Saadet Köşreli²

¹ Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği, Erzincan, Türkiye

² Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Erzincan, Türkiye

Makale Geliş Tarihi: 05/08/2025

Makale Kabul Tarihi: 18/10/2025

Yayımlanma Tarihi: 29/10/2025

Özet

Bu araştırma, üniversiteye özel yetenek sınavları ile kabul edilen öğrencilerinin özgüven düzeylerini karşılaştırmak ve bu düzeyleri çeşitli demografik ve bireysel değişkenler açısından incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesine özel yetenek sınavı ile kabul edilen tüm öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, Eğitim Fakültesi Resim Eğitimi ve Müzik Eğitimi Bölümleri ile Spor Bilimleri Fakültesi Spor Yöneticiliği ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümlerinde öğrenim gören toplam 314 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, bireylerin özgüven düzeylerini belirlemek amacıyla Akın (2007) tarafından Türkçeye uyarlanan Özgüven Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler, normal dağılım göstermediği için Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis ve Spearman Korelasyon testleri gibi non-parametrik istatistiksel analiz teknikleri ile değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, erkek katılımcıların özgüven düzeylerinin kadın katılımcılara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca, kendilerini yetenekli olarak değerlendiren bireylerin özgüven puanlarının, kendilerini yetenekli görmeyen katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Akademik başarı düzeyinin artışı, özellikle dış özgüven boyutunda olumlu bir etki yaratmıştır. Bunun yanı sıra, ailede sanat veya sporla ilgilenen bir bireyin varlığı, öğrencilerin özgüven gelişimine anlamlı biçimde katkı sağlamış; bu durum bireylerin kendini ifade etme becerisi ve yetkinlik algısını güçlendirmiştir. Sonuç olarak, araştırma, sanat ve spor temelli eğitim alan öğrencilerin özgüven gelişiminde bireysel algı, çevresel destek ve akademik başarı düzeyinin belirleyici unsurlar olduğunu ortaya koyarak alan yazına katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Müzik, özgüven, resim, spor

Abstract

This study was conducted to compare the self-confidence levels of students admitted to the university through special talent examinations and to examine these levels in terms of various demographic and individual variables. The population of the study consists of all students admitted to Erzincan Binali Yıldırım University through special talent examinations. The sample includes a total of 314 volunteer students enrolled in the Painting Department of the Faculty of Fine Arts, the Art Education and Music Education Departments of the Faculty of Education, and the Sports Management and Physical Education and Sports Teaching Departments of the Faculty of Sport Sciences. As a data collection tool, the Self-Confidence Scale adapted into Turkish by Akın (2007) was used to determine the participants' self-confidence levels. Since the data did not show a normal distribution, they were analyzed using non-parametric statistical techniques such as the Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis test, and Spearman correlation analysis. The findings revealed that male participants had significantly higher self-confidence levels than female participants. Moreover, individuals who perceived themselves as talented exhibited higher self-confidence scores compared to those who did not consider themselves talented. It was also found that an increase in academic achievement had a positive effect, particularly on external self-confidence. Additionally, the presence of a family member involved in art or sports significantly contributed to the development of students' self-confidence, enhancing their self-expression and perceived competence. In conclusion, the study demonstrated that individual perception, environmental support, and academic achievement are key determinants of self-confidence development among students pursuing artistic and sports-based education, thereby contributing valuable insights to the related literature.

Anahtar Kelimeler: Music, self-confidence, painting, sports.

Sorumlu Yazar: Özlem EKİZOĞLU, e-posta: ozlem.ekizoglu@erzincan.edu.tr

Alıntı/Citation: Ekizoğlu, Ö., & Köşreli, S. (2025). Özgüvenin belirleyicileri: Özel yetenek sınavıyla üniversiteye kabul edilen öğrenciler üzerine karşılaştırmalı bir analiz. *InnovatioSports Journal*, 3(2), 100-108.

1. GİRİŞ

Üniversiteye kabul süreçleri genellikle merkezi sınavlar aracılığıyla yürütülse de özel yetenek sınavlarına dayanan sanat ve spor gibi alanlar daha ayırt edici ve bireyselleştirilmiş bir seçim yolu izlemektedir. Bu yetenek temelli sınavlar yalnızca öğrencilerin akademik başarısını değil, aynı zamanda sanatsal yatkınlık, fiziksel yeterlilik ve psikolojik hazırlık gibi öznel nitelikleri de değerlendirir (Kabakçı ve Koyuncu, 2008). Özel yetenek sınavları, öğrencilerin belirli bir disiplindeki özel yeteneklerini değerlendirmek amacıyla tasarlanmıştır. Bu sınavlar yoluyla seçilen öğrenciler genellikle güçlü bir öz-değer duygusuna sahiptir ve becerileri belli bir yeterlilik düzeyine ulaşmıştır. Ancak, başarıların sosyal etkileşimli performanslara bağlı olduğu sanat ve spor gibi disiplinlerde, psikolojik iyi oluş ve öz güven kritik bir rol oynamaktadır (Antonio, 2023; Chen ve ark., 2024; Moratelli ve ark., 2023; Kpame ve Richard, 2020). Yüksek öz güvene sahip bireyler, performans sırasında daha az kaygı yaşarlar, daha iyi odaklanırlar ve başarıya ulaşma olasılıkları daha yüksektir (Alivernini ve Lucidi, 2011; Bandura, 1982; Khanbeiki, 2024; Siregar ve ark., 2023; Tian ve Wang, 2023).

Bandura (1977), öz güvenli bireyin belirli bir görev ya da etkinliği başarıyla yerine getirme yeteneğine olan inancı olarak tanımlar. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramı'na göre bireyler çevrelerinden ve diğer insanlardan etkilenir; bu etkiler öz güven gelişiminde merkezi bir rol oynar. Bu kuramda, öz yeterlilik kavramı öz güvenin temel bir bileşeni olarak vurgulanır. Bandura (2001), öz güvenin dört temel kaynağını tanımlar: ustalık deneyimleri (önceki başarılar bireyin kendi yeteneklerine olan inancını artırır), dolaylı deneyimler (başkalarının başarı ya da başarısızlıklarını gözlemlemek bireyin öz güvenini etkileyebilir), sosyal telkin (olumlu geri bildirim ve cesaretlendirme, bireyin kendi yeteneklerine olan inancını artırır) ve fizyolojik/duygusal durumlar (duygusal ya da fiziksel durumlar algılanan yeterliliği etkiler). Öz yeterlilik, bireyin belirli bir görevi yerine getirme yeteneğine olan inancını ifade eder ve motivasyonu, davranışları ve problem çözme stratejilerini önemli ölçüde etkiler (Bandura ve Adams, 1977). Öz güven ve öz yeterlilik düzeylerinin gelişimi, yalnızca bireysel başarıyla değil, aynı zamanda bireyin içinde bulunduğu sosyal çevre, aile desteği, eğitimsel bağlam ve kültürel değerlerle de yakından ilişkilidir (Arias-Chávez ve ark., Cutrona ve Russell, 1990; 2020; Sümer, 2000).

Sporla uğraşmak, bireylerin fiziksel yeterlik algılarını güçlendirmenin yanı sıra sosyal destek mekanizmalarını da pekiştirerek öz güven düzeyleri üzerinde olumlu etkiler oluşturur (Fox, 2000; Bowker, 2006). Benzer şekilde, sanatla uğraşmak da ifade yeteneğini, estetik duyarlılığı ve yaratıcılığı geliştirme yoluyla öz güvene katkı sağlar (Bower ve Carroll, 2015; Winner, 2006). Bununla birlikte farklı etkinlik alanlarında gelişen öz güvenin niteliği ve düzeyi çeşitli biçimlerde farklılaşabilmektedir. Takım temelli faaliyetlerin sosyal aidiyet ve liderlik yönelimini desteklediği, bireysel odaklı sanatsal uğraşların ise içsel farkındalık ve öz keşif süreçlerini öne çıkardığı varsayılmaktadır. Bu farklılıkların öz güvenin oluşum ve düzeyine yansımalarının incelenmesi, alan yazın açısından anlamlı bir araştırma yönelimi olarak değerlendirilebilir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Üniversiteye özel yetenek sınavıyla alınan öğrencilerin özgüven düzeylerinin incelenmesi hem bireysel gelişim süreçlerini hem de eğitim sisteminin psikolojik etkilerini anlamada önemli bir araştırma alanıdır. Özel yetenek sınavları, öğrencilerin bir alandaki yetenek ve becerilerini ölçer. Bu tür sınavlarla seçilen öğrenciler, jüri önünde performans sergilediklerinden genellikle güçlü bir özgüven algısına sahip olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, yetenek temelli bir seçim sürecinin öğrencilerin özgüvenini nasıl şekillendirdiği önemli bir araştırma sorusu oluşturur. Araştırma bulguları, bireylerin özgüven gelişimini etkileyen faktörlerin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayarak, eğitim ortamlarında daha kapsayıcı ve destekleyici politikaların geliştirilmesine olanak tanınması beklenmektedir. Araştırma, özgüvenin sosyal-bilişsel kuram çerçevesinde, bireyin çevresel destek, kişisel yeterlik algısı ve başarı deneyimleriyle şekillendiği varsayımına dayanmaktadır (Bandura, 1977). Bu kurama göre, bireyin geçmiş başarı deneyimleri, sosyal çevreden aldığı geri bildirimler ve kendine yönelik algısı özgüveni doğrudan etkilediği varsayıldığından; sanat veya spor gibi performans temelli alanlarda öğrenim gören öğrencilerde, bu faktörlerin özgüven üzerinde farklı düzeylerde etkili olacağı öngörülmektedir.

2.2. Araştırmanın Modeli

Nicel araştırma türlerinden ilişki arayıcı araştırma modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişkenin arasında beraber değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir. İlişkisel tarama modeli, korelasyon ve karşılaştırma araştırmaları yapmamızı sağlar (Karasar, 2004).

2.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesine özel yetenek sınavı ile kabul edilen tüm öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, Eğitim Fakültesi Resim Eğitimi ve Müzik Eğitimi Bölümleri ile Spor Bilimleri Fakültesi Spor Yöneticiliği ve Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümlerinde öğrenim gören toplam 314 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır.

2.4. Araştırmanın Varsayımları

Katılımcıların, anket sorularını anlayarak ve doğru olarak yanıtladıkları; araştırmada kullanılan yöntem ve tekniklerin araştırmaya uygun olduğu; uygulanan istatistik yöntem değerlendirmelerinin, geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesine özel yetenek sınavıyla kabul edilen, resim ve müzik eğitimi ile spor bilimleri fakültesinde okuyan, araştırmaya gönüllü katılım sağlayan, 18 yaş üstü öğrencilerle ve özgüven ölçeğinden elde edilen verilere uygulanan yöntem, teknik ve analiz sonuçları ile sınırlandırılmıştır.

2.6. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, Akın (2007) tarafından Türkçeye uyarlanan özgüven ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek, 33 maddeden oluşmakta olup, 2 alt boyuttan (iç özgüven ve dış özgüven) ve 5 dereceli Likert tipi bir skala (Hiçbir zaman- Her zaman) içermektedir. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayıları, ölçeğin tamamı için .94, iç özgüven alt ölçeği için .97 ve dış özgüven alt ölçeği için .87 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin madde-toplam korelasyonları .30 ile .72 arasında değişmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 165, en düşük puan ise 33 olup, yüksek puanlar bireyin yüksek özgüven düzeyini yansıtmaktadır. Ayrıca, ölçek olumsuz maddeler içermediğinden, alınan yüksek puan, bireyin yüksek özgüvenine işaret etmektedir.

2.7. Verilerin Toplanması

Veriler, gerekli etik izinlerin alınmasının ardından resim, müzik ve spor alanında öğrenim görmekte olan öğrencilerden toplanmıştır. Veri toplama süreci, araştırmanın amacı, kapsamı ve gizlilik esasları hakkında katılımcılara ön bilgilendirme yapılmasını takiben, ders öncesi veya ders sonrası uygun zaman dilimlerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilere, anket formu ile birlikte aydınlatılmış onam formu dağıtılmış ve katılımcıların formları araştırmacı gözetiminde doldurmaları sağlanmıştır. Bu süreçte, tüm katılımcılara araştırmaya katılımın tamamen gönüllülük esasına dayandığı ve elde edilen verilerin yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacağı açıkça belirtilmiştir.

2.8. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 21 programına aktarılmış, eksik veriye sahip anket formları ve uç değerler veri setinden çıkarılmıştır. Ardından verilerin dağılımına ilişkin normallik testi yapılmış; Kolmogorov-Smirnov testi, skewness ve kurtosis değerleri incelenmiştir. Sonuçlara göre verilerin normal dağılmadığı belirlenmiştir (George ve Mallery, 2019). Normallik analizine ilişkin bulgulara göre İç Özgüven alt boyutu için Kolmogorov-Smirnov değeri 0,11 ($p < 0,05$), Dış Özgüven alt boyutu için 0,08 ($p < 0,05$) olarak bulunmuştur. Skewness ve kurtosis değerleri incelendiğinde İç Özgüven alt boyutunun -0,63 ile 0,49; Dış Özgüven alt boyutunun ise -0,56 ile -0,04 aralığında olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar, verilerin normal dağılımdan sapma gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach's Alpha katsayısı 0,91 olarak tespit edilmiştir. Bu değer, ölçme aracının yüksek düzeyde güvenilir olduğunu ve ölçeğin %91 oranında iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir. Verilerin normal dağılmaması nedeniyle analizlerde non-parametrik testler tercih edilmiştir. Bu doğrultuda, iki grup arasındaki farkları belirlemek için Mann-Whitney U testi, ikiden fazla grubun karşılaştırılmasında ise Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları doğrultusunda elde edilen bulgular ilgili alt başlıklarda ayrıntılı olarak sunulmuştur.

2.9. Araştırmanın Etik Yönü

Erzincan Binali Yıldırım üniversitesi, insan araştırmaları sosyal ve beşerî bilimlerin 28/11/2024 tarihli ve 10/02 protokol numaralı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur. Araştırma için tüm izinler alınmıştır.

3. BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların branşlara göre demografik bilgilerin frekans dağılımı

Değişkenler	f	%
Cinsiyet		
Kadın	150	47,8
Erkek	164	52,2
Branş		
Sanat	149	47,5
Spor	165	52,5
Branş		
18-24 Yaş	267	85
25-31 Yaş	47	15
Akademik başarı (AGNO)		
Düşük (1,00-1,99)	20	6,4
Orta (2,00-2,99)	223	71
Yüksek (3,00-4,00)	71	22,6
Daha önce sahneye/ sergi/ müsabakaya dahil olma durumu		
Evet	245	78
Hayır	69	22
Alanlarında kendilerini yetenekli bulma durumu		
Evet	280	89,2
Hayır	34	10,8
Aile bireylerinde sanatla veya sporla ilgilenen birinin olma durumu		
Evet	196	62,4
Hayır	118	37,6

Not. $n = 314$

Tablo 1' de katılımcıların branşlara göre cinsiyetleri, yaşları, akademik başarılarını değerlendirme durumları, daha önce sahneye/ sergi/ müsabakaya dahil olma durumu, alanlarında kendilerini yetenekli bulma durumları ve aile bireylerinde sanatla veya sporla ilgilenen birinin olma durumu incelenmiştir. Araştırmaya, 149 (%47,5) resim ve müzik eğitimi alan ve 165 (%52,5) spor bilimleri fakültesi öğrencisi katılmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların cinsiyetlerine göre özgüven düzeylerindeki farklılık

	Kadın	Erkek	Mann-Whitney U	Z	p
	Ort.	Ort.			
İç Özgüven	139,98	173,53	9671.5	-3,27	,00
Dış Özgüven	145,59	168,40	10513.0	-2,23	,02

Not. $**p < 0.001$; $*p < 0.05$; Ort. = Ortalama; Z = standartlaştırılmış test değeri; kadın ($n=150$); erkek ($n= 164$).

Tablo 2' de katılımcıların cinsiyetlerine göre özgüven düzeylerindeki farklılaşma durumları Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. İç özgüven ($U = 9671,5$; $z = -3,27$; $p = ,00$) ve dış özgüven ($U = 10513$; $z = -2,23$; $p = ,02$) düzeylerinde anlamlı düzeyde farklılıklar tespit edilmiştir ($p < ,05$). Her iki özgüven alt boyutunda da erkeklerin özgüven puanları kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların branşlara göre özgüven düzeylerindeki farklılık

	Sanat	Spor	Mann-Whitney U	Z	p
	Ort.	Ort.			
İç Özgüven	154,99	159,77	11918.0	-,47	,64
Dış Özgüven	152,41	162,10	11534.0	-,94	,34

Not. $**p < 0.001$; $*p < 0.05$; Ort. = Ortalama; Z = standartlaştırılmış test değeri; sanat ($n=149$); spor ($n= 165$).

Tablo 3' de katılımcıların branşlarına göre özgüven düzeylerindeki farklılaşma durumları Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Branşlara göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p > ,05$). Fakat özgüven puan ortalamalarının yükseldikçe özgüven puanları da artmaktadır. Bu sebepten sporcuların iç özgüven ve dış özgüven puanlarının, sanatçılardan daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Katılımcıların yaşa göre özgüven düzeylerindeki farklılık

	18-24 Yaş	25-31 Yaş	Mann-Whitney U	Z	p
	Ort.	Ort.			
İç Özgüven	156.49	163.22	6005.5	-.47	.64
Dış Özgüven	157.90	155.26	6169.0	-.18	.85

Not. **p < 0.001; *p < 0.05; Ort. = Ortalama; Z = standartlaştırılmış test değeri; 18-24 Yaş (n=267); 25-31 Yaş (n= 47).

Tablo 4’ de katılımcıların yaşlarına göre özgüven düzeylerindeki farklılaşma durumları Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Yaşlarına göre özgüven alt boyutlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (p>,05).

Tablo 5. Katılımcıların akademik başarı durumlarına göre özgüven düzeylerindeki farklılık

	Düşük	Orta	Yüksek	x ²	Sd.	p
	Ort.	Ort.	Ort.			
İç Özgüven	146.98	149.70	184.96	8.42	2	.01
Dış Özgüven	162.43	148.06	185.75	9.36	2	.01

Not. **p < 0.001; *p < 0.05; Ort. = Ortalama; χ^2 = Ki-kare testi istatistiği; sd = serbestlik derecesi; Düşük (n=20); Orta (n= 223); Orta (n= 71).

Tablo 5’ de katılımcıların akademik başarılarını değerlendirme durumlarına göre özgüven düzeylerindeki farklılaşma durumları Kruskal Wallis testi ile incelenmiştir. İç özgüven ($x^2=8,42$; sd= 2; p=,01) ve dış özgüven ($x^2= 9,36$; sd= 2; p=,01) düzeylerinde anlamlı düzeyde farklılıklar tespit edilmiştir (p<,05). İç özgüven ve dış özgüven puanları incelendiğinde kendi akademik başarılarını yüksek değerlendiren öğrencilerin, en yüksek özgüven puanlarını aldığı görülmektedir.

Tablo 6. Katılımcıların daha önce sahneye/sergi/müsabakaya dâhil olma durumuna göre özgüven düzeylerindeki farklılık

	Evet	Hayır	Mann-Whitney U	Z	p
	Ort.	Ort.			
İç Özgüven	158.45	154.12	8219.5	-.35	.73
Dış Özgüven	160.50	146.86	7718.5	-1.10	.27

Not. **p < 0.001; *p < 0.05; Ort. = Ortalama; Z = standartlaştırılmış test değeri; Evet (n=245); Hayır (n= 69).

Tablo 6’ da katılımcıların daha önce sahneye/ sergi/ müsabakaya dahil olma durumuna göre özgüven düzeylerindeki farklılaşma durumları Mann-Whitney U testi ile incelenmiş ve özgüven alt boyutlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (p>,05).

Tablo 7. Katılımcıların alanında kendilerini yetenekli bulma durumuna göre özgüven düzeylerindeki farklılık

	Evet	Hayır	Mann-Whitney U	Z	p
	Ort.	Ort.			
İç Özgüven	164.48	100.04	2806.5	-3.91	.00
Dış Özgüven	164.06	103.47	2923	-3.68	.00

Not. **p < 0.001; *p < 0.05; Ort. = Ortalama; Z = standartlaştırılmış test değeri; Evet (n=280); Hayır (n= 34).

Tablo 7’ de katılımcıların alanında kendilerini yetenekli bulma durumuna göre özgüven düzeylerindeki farklılaşma durumları Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. İç özgüven (U= 2806,5; z= -3,91; p=,00) ve dış özgüven (U= 2923; z= -3,68; p=,00) düzeylerinde anlamlı düzeyde farklılıklar tespit edilmiştir (p<,05). Her iki özgüven alt boyutunda da kendini yetenekli bulanların özgüven puanları bulmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Katılımcıların aile bireylerinden sanatla veya sporla ilgilenen birinin olma durumuna göre özgüven düzeylerindeki farklılaşma

	Evet	Hayır	Mann-Whitney U	Z	p
	Ort.	Ort.			
İç Özgüven	166.11	143.20	9876.5	-2.17	.03
Dış Özgüven	165.44	144.31	10007.0	-2.00	.04

Not. **p < 0.001; *p < 0.05; Ort. = Ortalama; Z = standartlaştırılmış test değeri; Evet (n=196); Hayır (n= 118).

Tablo 8' de katılımcıların aile bireylerinde sanatla veya sporla ilgilenen birinin olma durumuna göre özgüven düzeylerindeki farklılaşma durumları Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. İç özgüven ($U= 9876,5$; $z= -2,17$; $p=,03$) ve dış özgüven ($U= 10007$; $z= -2$; $p=,04$) düzeylerinde anlamlı düzeyde farklılıklar tespit edilmiştir ($p<,05$). Her iki özgüven alt boyutunda da aile bireylerinden sanatla veya sporla ilgilenen birisi var olanların özgüven puanları olmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon

	Cinsiyet	Branş	Yaş	Akademik Başarı	Daha önce sahneye/ sergi/ müsabakaya dahil olma durumu	Alanlarında kendilerini yetenekli bulma durumu	Aile bireylerinde sanatla veya sporla ilgilenen birinin olma durumu
İç Özgüven	,18**	,03	,03	,15**	-,02	-,22**	-,12*
Dış Özgüven	,13*	,05	-,01	,14*	-,06	-,21**	-,11*

Not. ** $p < 0.001$; * $p < 0.05$; $r =$ Pearson korelasyon katsayısı; $n = 314$.

Tablo 9' da araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişki Spearman Correlations testi ile incelenmiştir. İç özgüven alt boyutunda; pozitif yönde en güçlü anlamlı ilişki cinsiyetle ($r=,18$; $p<,01$) görülürken negatif yöndeki en güçlü ilişki ($r=-,22$; $p<,01$) ise alanlarında kendilerini yetenekli bulma durumu arasındadır. Dış özgüven alt boyutunda; pozitif yönde en güçlü anlamlı ilişki akademik başarıyla ($r=,14$; $p<,01$) görülürken negatif yöndeki en güçlü ilişki ($r=-,21$; $p<,01$) ise alanlarında kendilerini yetenekli bulma durumu arasındadır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma, özel yetenek sınavlarıyla üniversiteye kabul edilen öğrencilerin öz güven düzeylerinin; cinsiyet, branş, yaş, algılanan akademik başarı, performans deneyimi (örneğin sahne performansları, sergiler veya yarışmalar), bireyin kendine atfettiği yetenek düzeyi ve sanat ya da sporla ilgilenen aile bireylerinin varlığı gibi değişkenlere göre nasıl farklılaştığını incelemiştir.

Çalışmanın en dikkat çekici bulgularından biri, cinsiyetin öz güven düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmasıdır. Erkek katılımcılar hem içsel hem de dışsal öz güven boyutlarında kadın katılımcılardan daha yüksek puanlar almıştır. Bu sonuç, bireysel davranışlar üzerindeki toplumsal cinsiyet rollerinin etkisini açıkça yansıtmaktadır. Geleneksel normların baskın olduğu Türkiye gibi toplumlarda erkeklerden daha dışa dönük, iddialı ve liderlik odaklı olmaları beklenirken; kadınlara genellikle daha uyumlu, temkinli ve çekingen roller atfedilmektedir. Bu toplumsal beklentiler, kadınların öz güven düzeylerinin daha düşük olmasına neden olabilir. Bu bulgu, Kling ve ark., (1999), Sümer (2000), Rahimi ve Abedini (2009) ile Asher ve ark., (2017) tarafından yürütülen önceki araştırmaları desteklemektedir. Erkeklerin hem içsel hem dışsal öz güven boyutlarında daha yüksek puanlar alması, kültürel faktörlerin bireysel psikoloji üzerindeki etkisini pekiştirmektedir. Bu bağlamda, toplumsal normların öz güven gelişimini şekillendiren temel dışsal bir unsur olduğu söylenebilir.

Yaş değişkeni açısından ise, genç ve daha ileri yaşta katılımcılar arasında öz güven düzeyleri bakımından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, yaşın tek başına öz güvenin belirleyici bir unsuru olmadığını göstermektedir. Bandura (1993), öz güvenin yaşla değil; yaşam deneyimleri, başarı öyküleri, sosyal çevre ve öz yeterlilik inançları ile şekillendiğini vurgulamıştır. Bu bulgular, Köroğlu ve ark., (2023), Bahadır ve ark., (2021), İlhan ve ark., (2021), Bostancı ve ark., (2018), Karabacak ve ark., (2021) gibi benzer çalışmalarla da uyumludur. Yaş ile öz güven arasında anlamlı ilişkiler tespit eden çalışmalar olsa da (Damar ve Uçar, 2021), bu çalışma bireysel ve çevresel faktörlerin yaşa kıyasla daha etkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu sonuç, öz güvenin dinamik ve çok boyutlu doğasını ortaya koymaktadır.

Akademik başarılarını yüksek olarak değerlendiren katılımcıların öz güven düzeylerinin de daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, öz değerlendirme süreçleri ile algılanan başarı arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Schunk (1995), başarı deneyimlerinin öz güveni artırmadaki kritik rolünü vurgulamıştır. Bu bulgu, Beder (2024) ile Elias ve MacDonald (2007) tarafından da desteklenmektedir. Ayrıca, akademik öz yeterlilik ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki bireyin kendi yeterliliğine olan inancının hem akademik hem de psikolojik alanlardaki öz güvenini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Alivernini ve Lucidi, 2011; Cobo-Rendón ve ark., 2020). Başarı duygusu, bireyin kendine olan güvenini pekiştirirken; başarısızlık hissi bunu zayıflatır.

Alanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamakla birlikte, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin öz güven düzeylerinin güzel sanatlar fakültesi öğrencilerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Spor hem fiziksel hem de sosyal öz yeterliliği güçlendiren bir faaliyettir. Fox (2000) ve Bowker (2006), sporun öz saygı ve öz güven üzerindeki olumlu etkilerini vurgulamıştır. Ayrıca fiziksel aktivite yoluyla gelişen disiplin, hedef odaklılık ve rekabet ortamı bireyin öz güvenini doğrudan artırabilir (Taylor ve ark., 1985). Buna karşılık, sanatsal uğraşlar çoğunlukla daha içe dönük bir süreci içerir. Sanatsal üretim duygusal ve estetik deneyimlerle şekillendiğinden, bu alandaki öz güven gelişimi daha çok içsel geri bildirimlere dayanır (Su, 2024; Chen ve ark., 2024). Bu karşıtlık, sanatta öz güvenin daha öznel ve dışsal başarı ölçütlerinden çok kişisel doyumla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Performans deneyimi (örneğin sahne, sergi ya da yarışma katılımı) açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, öz güvenin yalnızca deneyim sıklığıyla değil, aynı zamanda bu deneyimlerin birey üzerindeki psikolojik etkisiyle şekillendiğini göstermektedir. Rosenberg (1965), öz güvenin yalnızca dışsal başarılarla değil; sosyal onay, içsel doyum ve öz algı gibi psikolojik faktörlerle de bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda, önemli olan sadece performansın kendisi değil; onun bireyde bıraktığı kalıcı psikolojik etkidir.

Son olarak, sanat veya sporla ilgilenen bir aile bireyine sahip olmak, katılımcıların öz güven düzeyleri üzerinde olumlu bir etki yaratmıştır. Bu bulgu, Bandura'nın (1977) Sosyal Öğrenme Kuramı ile örtüşmektedir. Özellikle çocukluk döneminde bireyler, çevrelerinde gözlemledikleri davranışları modelleyerek öğrenirler. Aile içinde bir rol modelin varlığı, bireyin kendi yeteneklerine olan inancını güçlendirebilir. Ayrıca Cutrona ve Russell'a (1990) göre, aileden alınan sosyal destek, öz değerlendirme süreçlerini olumlu etkiler ve dolayısıyla öz güven gelişimine katkı sağlar. Bu açıdan, aile ortamında sanat ya da sporla ilgilenmek yalnızca beceri gelişimini değil, aynı zamanda psikolojik dayanıklılığı ve öz değer inşasını da desteklemektedir.

Bu çalışma, özel yetenek sınavlarıyla üniversiteye kabul edilen öğrencilerin öz güven düzeylerinin çok boyutlu ve dinamik bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Cinsiyet, algılanan akademik başarı, akademik disiplin farklılıkları, bireyin kendine atfettiği yetenek düzeyi ve ailedeki rol modellerin varlığı gibi faktörler öz güven üzerinde anlamlı belirleyiciler olarak öne çıkmıştır. Erkek katılımcılarda gözlemlenen daha yüksek öz güven düzeyleri, toplumsal cinsiyet rollerinin etkisini yansıtırken; akademik başarı ve öz yeterlilik, öz güveni pekiştiren temel bileşenler olarak belirlenmiştir. Spor bilimleri öğrencilerinin daha yüksek öz güven düzeyleri, fiziksel yeterlik ve sosyal aidiyetin olası etkilerini ortaya koymaktadır.

Öneriler

Bu bulgular ışığında, eğitim süreçleri akademik öz yeterliliği güçlendiren, geleneksel cinsiyet kalıplarını sorgulayan ve bireysel farkındalığı artıran programlarla desteklenmelidir. Sanat ve spor alanındaki öğrenciler için özel olarak tasarlanmış psiko-sosyal destek mekanizmaları, performans deneyimlerinin niteliğini artırmaya yönelik yapılar ve aile katılımını teşvik eden uygulamalar özellikle önem taşımaktadır. Gelecekteki araştırmalar, zaman içinde öz güven düzeylerindeki değişimleri inceleyen boylamsal tasarımlar benimsemeli ve nitel verilerle desteklenen karma yöntemli çalışmalarla bulguları derinleştirmelidir.

Çıkar Çatışması

Araştırmacılar arasında veya makalenin sonuçlarıyla ilgili olarak herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansman

Bu araştırma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Yazar Biyografileri ve Katkıları

Sorumlu Yazar: Özlem Ekizoğlu^{1*} - Dr. Öğr. Üyesi; Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Erzincan, Türkiye, <https://orcid.org/0000-0002-5705-7134>, e-mail: ozlem.ekizoglu@erzincan.edu.tr

Katkılar: Araştırma konsepti ve tasarımı, veri analizi ve yorumlama, makale yazımı, eleştirel revizyon, grafik ve tabloların hazırlanması, referanslar ve kaynakların düzenlenmesi

Yazar: Saadet Köşreli² - Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Erzincan, Türkiye, <https://orcid.org/0000-0002-5746-8232>, e-mail: skosreli@erzincan.edu.tr

Katkılar: Araştırma konsepti ve tasarımı, literatür incelemesi, veri toplama ve analizi, literatür incelemesi

5. KAYNAKLAR

- Akın, A. (2007). Öz-Güven ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 167-176.
- Alivernini, F., & Lucidi, F. (2011). Relationship between social context, self-efficacy, motivation, academic achievement, and intention to drop out of high school: A longitudinal study. *The journal of educational research*, 104(4), 241-252. <https://doi.org/10.1080/00220671003728062>
- Antonio, S. (2023). *The Relationship between mindfulness, self-efficacy, and athletic performance*. Doctoral Thesis. Keiser University. America.
- Arias-Chávez, D., Ramos-Quispe, T., Villalba-Condori, K. O., & Postigo-Zumarán, J. E. (2020). Academic procrastination, self-esteem, and self-efficacy in first-term university students in the city of Lima. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 11(10), 339-357.
- Asher, M., Asnaani, A., & Aderka, I.M. (2017). Gender differences in social anxiety disorder: A review. *Clinical Psychology Review*, 56, 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2017.05.004>
- Bahadır, Z., Yoka, O., ve Yoka, K. (2023). Yamaç paraşütçülerindeki heyecan arayışının, yaralanma kaygısı ve özgüven ile ilişkisi. *Sportive*, 6(2), 1-17. <https://doi.org/10.53025/sportive.1313325>
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American psychologist*, 37(2), 122.
- Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28(2), 117-148.
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review Of Psychology*, 52(1), 1-26.
- Bandura, A., & Adams, N. E. (1977). Analysis of self-efficacy theory of behavioral change. *Cognitive therapy and research*, 1(4), 287-310.
- Beder, D. (2024). *Mindfulness: A look into the effects on performance in the academic, work, and athletic spaces*. CMC Senior Theses. Claremont McKenna College: Claremont, CA.
- Bostancı, Ö., Karaduman, E. ve Şebin, K. (2018). Dağcılarının özgüven seviyelerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20(3), 145-154.
- Bower, J. M., & Carroll, A. (2015). Benefits of getting hooked on sports or the arts: examining the connectedness of youth who participate in sport and creative arts activities. *Int. J. Child Adolesc. Health* 8, 169–178.
- Bowker, A. (2006). The relationship between sports participation and self-esteem during early adolescence. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 38(3), 214–229. <https://doi.org/10.1037/cjbs2006009>
- Chen, Y., Wang, S., Senanu Ametefe, D., & John, D. (2024). Impact of dancing on physical and mental health: a systematic literature review. *Dance Res.* 42, 220–256. <https://doi.org/10.3366/drs.2024.0432>
- Cobo-Rendón, R., Pérez-Villalobos, M.V., Páez-Rovira, D., & Gracia-Leiva, M. (2020). A longitudinal study: affective wellbeing, psychological wellbeing, self-efficacy and academic performance among first-year undergraduate students. *Scand. J. Psychol.* 61, 518–526. <https://doi.org/10.1111/sjop.12618>
- Cutrona, C. E., & Russell, D. W. (1990). Type of social support and specific stress: Toward a theory of optimal matching. In B. R. Sarason, I. G. Sarason & G. R. Pierce (Eds.), *Social support: An interactional view* (pp. 319-366). Wiley.
- Damar, İ., ve Uçan, Y. (2021). Spor yapan ve yapmayan yetişkin bireylerin özgüven düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Beden Eğitimi Spor ve Teknolojileri Dergisi*, 2(2), 1-10.
- Elias, S. M., & MacDonald, S. (2007). Using past performance, proxy efficacy, and academic self-efficacy to predict college performance. *J. Appl. Soc. Psychol.* 37, 2518–2531. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2007.00268.x>
- Fox, K.R. (2000). Self-esteem, self-perceptions and exercise. *International Journal of Sport Psychology*, 31(2), 228–240.

- George, D., & Mallery, P. (2019). IBM SPSS Statistics 26 Step by Step: A simple guide and reference. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429056765>
- Kabakçı, E. ve Koyuncu, H. (2008). Spor eğitimi veren yükseköğretim kurumlarına öğrenci seçme yöntemleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(3), 45–56.
- Karabacak, E., Kangalgil, M., ve Kaya, M. (2021). Halk oyunları eğitiminin 9-16 yaş grubu öğrencilerin özgüven düzeyleri üzerine etkisinin incelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 12-22.
- Karasar, N. (2004). *Araştırmalarda rapor hazırlama*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, N. ve Tastan, N. (2020). Özgüven üzerine bir derleme. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 297-312.
- Khanbeiki, A. (2024). The effects of mindfulness training in the physical education on intention to physical activity, mental health and academic performance among high-school students. *Phys. Activ. Child*, 1, 68-73. <https://doi.org/10.61186/pach.2024.470015.1022>
- Kling, K.C., Hyde, J. S., Showers, C.J., & Buswell, B.N. (1999). Gender differences in self-esteem: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 125(4), 470–500. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.125.4.470>
- Köroğlu, M., Yentürk, B., ve Abanoz, H. (2023). Boş zaman faaliyeti olarak yüzme sporu yapan bireylerin özgüven düzeylerinin incelenmesi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 6(3), 224-240.
- Kpame, M. B., & Richard, J. (2020). Aerobic exercise intervention as part of management options for depression and anxiety. *NIU Journal Of Social Sciences*, 6(1), 145-150.
- Merey, B. (2010). *Yetişkinlerde özgüven duygusu ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişkinin karşılaştırılması ve kültürlerarası bir yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Moratelli, J.A., Veras, G., Lyra, V.B., Silveira, J.D., Colombo, R. & De Azevedo Guimarães, A.C. (2023). Evidence of the effects of dance interventions on adults mental health: a systematic review. *J. Dance Med. Sci.* 27, 183–193. <https://doi.org/10.1177/1089313X231178095>
- Rahımı, A., & Abedini, A. (2009). The interface between EFL learners' self-efficacy concerning listening comprehension and listening proficiency. *Novitas-ROYAL (Research on Youth and Language)*, 3(1).
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image* (Vol. 11, p. 326). Princeton, NJ: Princeton university press. <http://dx.doi.org/10.1515/9781400876136>
- Schunk, D.H. (1995). Self-efficacy and education and instruction. In J. E. Maddux (Ed.), *Self-efficacy, adaptation, and adjustment: Theory, research, and application* (pp. 281-303). Springer.
- Siregar, S. M., Manurung, R. Q., Purba, R. E., Hafiza, S., Putri, I., Debatara, Y. R., et al. (2023). "Exercise for college students: effects of yoga Dan Zumba as a stress management technique," in *Proceedings of the International Conference of Psychology: International Conference on Indigenous Treatment and Contemporary Psychology (ICoP 2022)*, (Amsterdam: Atlantis Press), 111–119. <https://doi.org/10.15561/26649837.2025.0302>
- Su, F. (2024). Students' self-control and self-efficacy through yoga practices and their influences on academic performance. *Pacific Int. J.* 7, 171–176. <https://doi.org/10.55014/pij.v7i3.554>
- Sümer, N. (2000). Yapısal Eşitlik Modelleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Taylor, C. B., Sallis, J. F., & Needle, R. (1985). The relation of physical activity and exercise to mental health. *Public Health Reports*, 100(2), 195–202. PMID: 3920718
- Tian, Y., & Wang, H. (2025). The impact of artistic sports on academic self-efficacy. *Frontiers in Psychology*, 15, 1458460. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1458460>
- Winner, E., & Hetland, L. (2000). Does studying the arts enhance academic achievement. *Education Week*, 20(9), 64.